

Toimenpidealoite TPA 16/2024 vp

Maria Ohisalo vihr ym.

Toimenpidealoite pikamuodin ympäristöhaittoja rajoittavan lainsäädännön valmistelemisesta

Eduskunnalle

Ihmiskunta kuluttaa tällä hetkellä resursseja yli maapallon kantokyvyn, eikä maapallon kantokyky kestä lineaariseen talousjärjestelmään perustuvaa kulutusta. Suomalaiset kuluttavat resursseja vielä huomattavasti globaalia keskiarvoa enemmän: jos kaikki kuluttaisivat kuten suomalaiset, tarvittaisiin maapalloja lähes neljä. Talouden sovittaminen yhden maapallon rajoihin vaatii nopeaa siirtymistä kiertotalouteen, jossa materia kiertää ja luonnonvaroja säästyy.

Yksi esimerkki kestäättömästä resurssien käytöstä on vaate- ja tekstiiliteollisuus sekä niin sanottu pikamuoti, jossa vaatteita hankitaan paljon ja yksittäisiä vaatekappaleita käytetään hyvin vähän, ennen kuin ne päätyvät jätteeksi. Euroopan ympäristöviraston selvityksen mukaan eurooppalaiset kuluttavat aiempaa enemmän tekstiilejä — noin 26 kiloa vuodessa — vaikka niihin käytetään aiempaa pienempi osuus tuloista. Vuosittain maailmassa syntyykin 92 miljoonaa tonnia tekstiilijätettä.

Pikamuodin tuotantokustannukset ovat hyvin matalat, sillä vaatteita tuotetaan matalan palkkatasoissa ja monesti työntekijöitä hyväksikäyttäen, vaatteiden laatu on heikkoa eikä niitä ole edes tarkoitettu kestämaan pitkään käytössä. Ääriesimerkki tästä on tuhansia uusia vaatemaleja päivässä tuottava kiinalainen vaatevalmistaja Shein, joka nousi vuonna 2022 maailman suosituimmaksi vaatebrändiksi.

Vaate- ja tekstiiliteollisuus tuottaa arvioiden mukaan jopa 10 prosenttia globaaleista ilmastopäästöistä ja kuluttaa valtavan määrän luonnonvaroja. Yhden puuvillaisen t-paidan valmistamiseen tarvitaan arviolta 2 700 litraa makeaa vettä eli yhden henkilön 2,5 vuoden juomavesitarpeen verran.

Jotta vaate- ja tekstiiliteollisuus voisi tulevaisuudessa olla kestävä, tarvitaan radikaaleja muutoksia sekä tuotantoon että kulutustottumuksiin, ja tässä lainsäädännöllä on keskeinen rooli. Vuonna 2022 hyväksytyn EU:n tekstiilistrategian tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä EU:n markkinoille saatettavat tekstiilituotteet ovat pitkäikäisiä ja kierrätettäviä ja ne on valmistettu suurelta osin kierrätetyistä materiaaleista sosiaalisia oikeuksia ja ympäristöä kunnioittaen.

Yksittäiset valtiot ovat jo alkaneet säätää lakeja, joiden tarkoituksena on rajoittaa pikamuodin haitallisia vaikutuksia ympäristölle ja paikalliselle vaateteollisuudelle. Esimerkiksi Ranskan parlamentti hyväksyi viime viikolla lakiesityksen pikamuodin ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

Toimenpideoite TPA 16/2024 vp

si. Esityksen toimenpiteitä ovat esimerkiksi kaikkein halvimpien tekstiilien mainontakielto, pikamuodin ympäristöjalanjäljen sanktiomaksu sekä halpamuotia kuljettaville lennoille määrättävät ympäristömaksut.

Suomessakin tulee viipymättä selvittää vastaavien ja muiden toimenpiteiden ottamista käyttöön pikamuodin ympäristöhaittojen vähentämiseksi. Tarkempi sääntely on myös suomalaisten yritysten etu, sillä suomalaisten osaaminen vastuullisessa liiketoiminnassa on vahvaa. Nykytilanteessa vastuuttomat yritykset pystyvät valmistamaan tuotteita halvemmalla ja saavat siten perusteetonta kilpailuetua.

Pikamuodin mainonnan rajoittaminen sekä sanktiomaksut kaikkein halvimmille tuotteille ohjaisivat kulutusta kestävämpään suuntaan ja hyödyttäisivät niin ympäristöä kuin kotimaista, kestävää vaate- ja tekstiilituotantoakin. Esimerkiksi Ranskassa pikamuodin sanktiomaksuista saadut tuotot käytetään kestävästi toimivien kotimaisten vaateyritysten tukemiseen, mikä parantaa niiden kilpailuasemaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin pikamuodin ympäristöhaittoja rajoittavan lainsäädännön valmistelemiseksi.

Toimenpidealoite TPA 16/2024 vp

Helsingissä 8.4.2024

Maria Ohisalo vihr
Krista Mikkonen vihr
Saara Hyrkkö vihr
Tiina Elo vihr
Mai Kivelä vas
Oras Tynkkynen vihr
Jenni Pitko vihr
Inka Hopsu vihr
Hanna Holopainen vihr
Merja Kyllönen vas
Elisa Gebhard sd
Pinja Perholehto sd
Vesa Kallio kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Sheikki Laakso ps
Helena Marttila sd
Ville Merinen sd
Anna-Kristiina Mikkonen sd
Fatim Diarra vihr
Lotta Hamari sd
Juha Viitala sd
Tuomas Kettunen kesk
Jouni Ovaska kesk
Hilkka Kemppi kesk
Saku Nikkanen sd
Laura Meriluoto vas
Jani Kokko sd
Minja Koskela vas
Jussi Saramo vas
Veronika Honkasalo vas
Hanna Sarkkinen vas
Aino-Kaisa Pekonen vas
Krista Kiuru sd
Tuula Väätäinen sd
Sofia Virta vihr
Eeva Kalli kesk
Timo Furuholm vas